

Text till teckenspråk

Slutrapport

Projektid 2010-01-01 – 2012-12-31

Projektledare och författare: Carina Hofman

2013-01-26

Innehåll

Text till teckenspråk	1
Projektet Text till teckenspråk TTT	3
Svenskt Teckenspråk	3
Rapportdel	4
Mål/måluppfyllelse	4
Projekt mål	4
Effekt mål	4
Måluppfyllelse	5
Effekt mål	6
Seminarier	7
Utbildning	7
Uppvaktningsprocessen	7
Delaktighet	8
Referensgrupper	8
Spridning	8
Översättningsverksamheten	9
Samordnarens funktion	9
Webbplats	10
Kvalitetsarbete	10
Sårbarhet	11
Översättningsbolag	11
Översättare/aktör	11
Samordning	12
Rättssäkerhet	12
Resultat	12
Antal utförda uppdrag	12
Analys	13
Avslutningsvis	14
Bilagor	15
Länkregister	15
Referenser	16

Projektet Text till teckenspråk TTT

Behovet av översättning mellan skriven text och teckenspråk har länge varit känt bland teckenspråkiga. Denna service har tidigare bedrivits av anhöriga, närstående eller andra i den teckenspråkiges omgivning. Detta har lett till att döva hamnat i beroendeställning och tvingats lämna ut delar av sin privata sfär till andras godtycke. Möjligheten att få en text översatt har också varierat mellan individer. Tillgången till information på teckenspråk i samhället är bristfällig. Som exempel kan nämnas att hörande har tillgång till nyhetsinformation dygnet runt i olika media, medan motsvarande utbud för teckenspråkiga är 10 minuter nyheter på tv - om dagen. Detta ligger till grund för projektet *Text till teckenspråk*, som vill ge döva och hörselskadade teckenspråkiga möjlighet att få tillgängliga texter på teckenspråk. Verksamheten utgår från individens behov och varje översättning hanteras med varsamhet och sekretess.

Sveriges Dövas Riksförbund har med medel från Allmänna Arvsfonden drivit projektet *Text till Teckenspråk*. Syftet med projektet är att bygga upp en ny verksamhet som gör skriven text tillgänglig på teckenspråk. Liknande tjänst, *inläsningstjänst*, finns redan för synskadade, dyslektiker och andra läshandikappade, som får text inläst på ljudband, DAISY och andra media. Även TPB, Tal- och punktskriftsbiblioteket har en liknande verksamhet, som överför text till punktskrift för punktskriftsläsare. Detta är en slutrapport.

Svenskt Teckenspråk

Ett vanligt missförstånd är att samma teckenspråk används av teckenspråkiga över hela världen. Tecknade språk är i likhet med talade språk nationella/inhemska och förmedlar samma kultur som det talade språket i landet. Genom ett riksdagsbeslut år 1981 erkändes det svenska teckenspråket som dövas första språk. Genom beslutet gavs svenskt teckenspråk officiell status som språk och ställning som undervisningsspråk vid undervisning av döva och hörselskadade, prop. 1980/81 (SOU 2006:54). Tecknade språk består liksom talade språk av en uppsättning konventionella symboler, ett ordförråd (lexikon), och av ett system med regler för symbolernas användning(en grammatik).

Enligt betänkandet "Värna språken, förslag till ny språklag" uppfyller det svenska teckenspråket alla krav som ställs på självständiga språk (SOU 2008:26). Skillnaderna mellan tecknade språk och talade språk består i att tecknade språk förmedlas/produceras gestuellt, manuellt och tas emot med synen medan talade språk uppfattas med hörseln. Teckenspråk är i första hand ett kommunikationsspråk och saknar idag skriven form. Detta gäller för övrigt för fler än 6 500 talade språk runt om i världen som också saknar skriftspråk enligt utredningen "Mål i mun, förslag till handlingsprogram för svenska språket" (SOU 2002:27). Det enda och naturliga sättet att dokumentera teckenspråk är att spela in personen som tecknar med videokamera. På så sätt kan teckenspråk i dokumenterad form sparas och "läsas" flera gånger. Originaltexter på teckenspråk, teckenspråkiga läromedel och översättningar av text till teckenspråk dokumenteras på detta sätt.(utdrag från förstudien)

Rapportdel

Mål/måluppfyllelse

I projektet har vi satt upp mål och delmål, på kort och lång sikt, med projektet. Målen har satts upp med stöd i förstudien inför projektet.

Projekt mål

Projekt målet beskriver målet med projektet enligt SMART modellen. Vad ska vi uppnå? Beskriver vad de olika delmålen skall leda till för läge.

- göra kortare texter tillgängliga på teckenspråk
- bygga upp ett register med aktörer/översättare
- nå ut med information till teckenspråkiga döva o hörselskadade
- göra verksamheten permanent, placerad hos en central myndighet

Effekt mål

De övergripande målen med projektet.

- delaktighet och jämlikhet
- aktivt medborgarskap

I dagens samhälle översköljs vi ständigt av information både via tv, radio, internet, tidningar mm. Detta informationsflöde kan hörande ta del av dygnet runt. Som teckenspråkig har man endast tillgång till:

- Nyhetsprogram på teckenspråk 10 minuter per dag.
- Ett litet utbud av böcker finns utgivna på teckenspråk
- En bråkdel av informationen på internet finns på teckenspråk
- Ett litet utbud av teckenspråkiga samhällsprogram sänds vid enstaka tillfällen.

Detta gör det svårt att hänga med i dagens samhälle på lika villkor. Med denna översättningsverksamhet kan man öka tillgängligheten till teckenspråkig information. Med tillgång på information kan man göra aktiva delaktiga val och påverka sin egen situation. Önskvärt är att teckenspråkig information finns på allmänna platser.

Måluppfyllelse

Förstudien konstaterar att: Teckenspråkiga personer i de dövföreningar som ingått i förstudien och enskilda personer som deltagit i samtal tycker att det är mycket angeläget att få tillgång till en tjänst som gör det möjligt att få texter tillgängliga på teckenspråk genom översättning och inspelning. Samtalen bekräftar även att målgruppen menar att det handlar om ett individuellt behov och att mottagarperspektivet är viktigt. Man betonar att en eventuell översättningstjänst måste hålla hög kvalitet, kräver en personlig kontakt och att tystnadsplikt måste gälla.

Delmål	År 2	År 3	År 4
Göra kortare texter tillgängliga på teckenspråk	Översättningsverksamheten är igång och arbetar nu självständigt sedan årets slut. Ständig kvalitets- och logistikförbättring görs.	Översättningsverksamheten är i full gång. Ständig kvalitets- och logistikförbättring görs. Dokumentation för att underlätta ett eventuellt överlämnande. Arbetet med att starta upp en egen hemsida med tillgängliga översatta texter intensifieras.	Översättningsverksamheten är i full gång fram till projekttidens slut. Hemsidan är tillgänglig för återanvändning av översatta texter.
Bygga upp ett register med aktörer/översättare	Registret har påbörjats med ett fåtal aktörer och översättare. Kravprofil är påbörjad.	Ett flertal översättare har testats och tagits i bruk under året. Kontakter har tagits med både TÖI, tolk- och översättarinstitutet och Universitetet i Stockholm för att etablera en utbildning i praktisk översättning mellan teckenspråk och skriven text.	Alla översättningsföretag/producenter som är kopplade till projektet har sina egna översättare. Projektet har inget behov av ett eget register utan använder företagen som i sin tur kontaktar lämplig översättare/aktör.
Nå ut med information till teckenspråkiga döva o hörselskadade	Ett intensivt informationsarbete för att nå ut till brukare av tjänsten. 50 informationsträffar har hållits och över 3000 brukare har fått tillgång till information om projektet. Information har även skett på Europa nivå och en artikel om projektet kommer att	Informationsfilm har spelats in och distribuerats över hela landet till dövföreningar, habiliteringar, tolkcentraler och andra som kommer i kontakt med målgruppen	Under detta sista år fanns inga medel för marknadsföring och information som tidigare år. Kanaler som TTT:s egen hemsida och SDR:s hemsida har använts. Till viss del även projektets egen sida på Facebook.

	publiceras i EFSLI: regi.(European forum of sign language interpreters) WFD har också fått del av artikeln.(world federation of the Deaf)		
Göra verksamheten permanent, placerad hos en central myndighet och statligt finansierad	Kontakter har tagits med tänkbara myndigheter. Brukarorganisationerna är redo för att göra uppvakningar. Tilltänkt myndighet är vidtalad och frågan kommer att lyftas högre upp i organisationen. Under projektets första år har vi inte bara informerat myndigheter, utan även fått dessa engagerade och delaktiga i vårt projekt.	Kontakten med TPB, Talboks- och punktskriftsbiblioteket har intensifierats och efter möte med deras ledningsgrupp har de nu beslutat att arbeta för att verksamheten permanentas och placeras inom deras organisation. En framställan om uppvaktning har skickats och tagits emot av Kulturdepartementet och Socialdepartementet.	Uppvakningen genomfördes hos kulturdepartementet 19 januari 2012, även en representant från socialdepartementet deltog under mötet. Därefter har kommunikationen med kulturdepartement skett huvudsakligen via mail och telefon. Intresset hos kulturdepartementet har varierat över tid. Byte av handläggare hos kulturdepartementet har ägt rum under uppvakningsprocessen.

Effektmål

De övergripande målen med projektet är delaktighet, jämlikhet och aktivt medborgarskap.

I dagens samhälle översköljs hörande dygnet runt av information både via tv, radio, internet, tidningar mm. Som teckenspråkig har man endast tillgång till:

- nyhetsprogram på teckenspråk 10 minuter per dag
- ett litet utbud av böcker finns utgivna på teckenspråk
- en bråkdel av informationen på internet finns på teckenspråk
- ett litet utbud av teckenspråkiga samhällsprogram sänds vid enstaka tillfällen.

Detta gör det svårt att hänga med i dagens samhälle på lika villkor. Med denna översättningsverksamhet kan man öka tillgängligheten till teckenspråkig information. Med tillgång till information kan man göra aktiva val och påverka sin egen situation. Önskvärt är att teckenspråkig information finns på allmänna platser.

Seminarier

Under år 3 har två seminarier genomförts i samverkan med arvsfondsprojektet *Kvalitetssäkring av teckenspråksfilmer*. Vid båda tillfällena har ett 20-tal deltagare aktivt arbetat att ta fram en profil för kvalitetssäkring av teckenspråksfilmer. Resultatet från dessa seminarier kommer att redovisas i kvalitetssäkringsprojektet.

Utbildning

Det finns ett uttalat och påtagligt behov av utbildning i praktisk översättning. Idag finns ingen reguljär utbildning för den som vill arbeta som översättare mellan svenska och svenskt teckenspråk i videoformat. Under projekttiden har det utarbetats en separat projektansökan för att kunna starta upp en översättarutbildning. Denna kommer att lämnas in till arvsfonden under våren 2013.

Nästa steg efter utbildning är auktorisation av översättare, vilket kommer att ta många år. Projektet har påtalat detta framtida behov för Kammarkollegiet och TÖI. Till dess att utbildning och auktorisation finns att tillgå så finns det behov av ett enhetligt översättartest. Arbetet med att ta fram detta test kan bli ett eget projekt.

Uppvaktningsprocessen

Under hösten 2011 påbörjades arbetet med att göra uppvaktningar hos Social- och Kulturdepartementen. Detta skedde i samarbete med TPB, Talboks- och punktskriftsbiblioteket, som är den tilltänkta mottagarmyndigheten för en permanentning av verksamheten. TPB har ställt sig positiva till att vara mottagande myndighet. Syftet med uppvaktningen var att få acceptans för TPB som mottagande myndighet och att årliga medel avsätts för översättningsverksamheten. Vi tog upp myndigheternas eget ansvar för översättning av texter enligt ansvars- och finansieringsprincipen, då vi sett att många av de översatta texterna är just myndighetstexter. Uppvaktningen genomfördes 19 januari 2012. Därefter har kommunikationen med departementen skett huvudsakligen via mail och telefon. Intresset hos kulturdepartementet har varierat över tid. Byte av handläggare hos kulturdepartementet har ägt rum under uppvaktningsprocessen. Vi har inte fått några som helst konkreta förslag på framtida finansiering av TTT. Vi har fått besked att ärendet skall behandlas, men inga besked om när och hur. Ärendet har blivit styvmoderligt behandlat av skäl som vi inte känner till.

I slutet av projekttiden gjordes en ansökan till socialstyrelsen, på kulturdepartementets inrådan, för att få tillfälligt anslag till att fortsätta driva översättningsverksamheten till dess att departementen tagit ställning i frågan. Socialstyrelsen gav oss avslag på denna begäran, då de saknar riktade medel för detta ändamål.

SOU 2006:54 (s 116-117) tar upp att en förhållandevis låg andel elever lämnar specialskolan med fullständiga avgångsbetyg. Detta bekräftas även av SPSM:s årsredovisningar. Den nyligen publicerade gymnasieutredningen (SOU 2012:24) lyfter också fram att många elever

kommer dit utan att vara behöriga till nationella program Det påverkar naturligtvis också hur många som går ut med fullständiga betyg. Trots det extra året är resultaten sämre än i den vanliga gymnasieskolan. Ca 25% fick IG på det nationella provet i svenska 2010/11 (i den vanliga gymnasieskolan: mindre än 10%). Utifrån de här uppgifterna kan man klart säga att många har lämnat - och lämnar fortfarande - specialskolan och senare också gymnasiet med bristfälliga kunskaper i svenska. Vad gäller döva invandrare skriver SOU 2006:54 bl.a. att många kommer hit och är i praktiken språklösa eftersom de inte haft tillgång till någon kommunikation på dövas villkor i sitt hemland. De behöver först utbildning i svenskt teckenspråk för att sedan kunna tillgodogöra sig undervisning i skriven svenska (s 173). Slutsatsen, att många av dem har problem med svenska, är given. Vi kan inte nog betona vikten och ansvaret som ligger i att det tas ett statligt övergripande ansvar för denna verksamhet.

Delaktighet

Projektet har använts av både män och kvinnor. Ålder har varit svårt att beräkna, liksom social bakgrund eftersom vi oftast kontaktas per mejl eller brev och inte haft möjlighet att se beställaren, förutom då vi tar kontakt med bildtelefon. Däremot kan man av innehållet i texterna ana att åldersspannet är brett, då det under året handlat om allt från preventivmedelsrådgivning till information för 75+. Vi har haft kontakter med beställare för att få feedback på översättningarna som gjorts.

Referensgrupper

Under år 2 användes olika referensgrupper för olika syften, enskilda referenspersoner eller användare av tjänsten. Under år 3 har vi använt oss främst av referensgrupper med representanter för de olika översättningsföretagen med syfte att få en hållbar verksamhet med god kvalitet. År 4 har vi inte använt oss av referensgrupper i samma utsträckning som tidigare år, detta eftersom fokus under året har varit att få till stånd en permanentning av verksamheten.

Spridning

Enbart genom informationstillfällen har under projektåren ca 4000 personer fått information om projektet. Denna information har kompletterats med en broschyr som har tryckts upp i 8000 exemplar varav 7000 delats ut. Till detta kommer en informationsvideo som spelats in och distribuerats ut runt om i landet till dövföreningar, hörselhabiliteringar, skolor mm.

Projektet har fått en positiv uppmärksamhet inte minst på EFSLIs (Europeiska organisationen för teckenspråkstolkare) konferens i Skottland där EU-parlamentariker och representanter från EUD (European Union of the Deaf) och forskare inom området deltog. Där omnämndes projektet som "den nya framtiden" och "stort steg för tillgänglighet och delaktighet". Ett mindre nätverk har skapats för översättare mellan teckenspråk och skriven text. Projektet

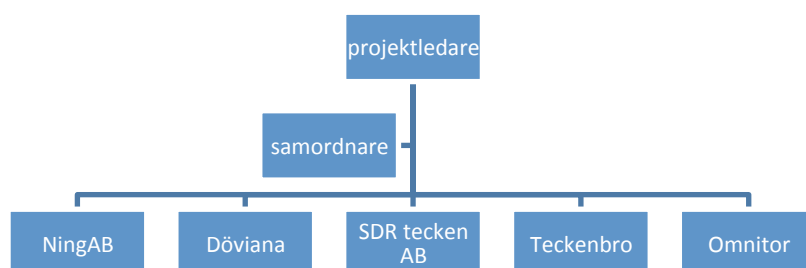
kommer att presenteras i en artikel som kommer att publiceras av EFSLI under 2011 (artikeln medföljer som bilaga). Under EFSLI konferensen 2011 var projektet med som deltagare, bekostat av andra medel. Temat var översättning och många nya kontakter knöts och vi förde inledande diskussioner om att skapa ett europeiskt nätverk med döva översättare.

Ett annat exempel på hur vi spridit information är när vi fått en beställning på översättning av en text från myndighet eller allmän samhällsservice, så har översättningen samt information om projektet skickats till berörda parter för kännedom. Detta är ett sätt att få spridning av projektet och att påtala att behov finns av teckenspråkig översättning.

Projektet har tagit fram en egen logotyp för att särskilja denna individbaserade översättningsverksamhet från den reguljära som riktar sig till företag, organisationer och myndigheter. Loggan består av Allmänna Arvsfondens och SDR:s färger som ett tecken på samarbete och finansiering av projektet.

Under år 3 har 21 informationsträffar genomförts med allt från tre till hundratals deltagare i olika ålder, etnicitet och kön. Drygt hälften av deltagarna har varit kvinnor.

Översättningsverksamheten

Varje bolag har i sin tur ett nätverk av översättare att tillgå. Uppdragen fördelas enligt turordning, med undantag för särskilda önskemål, mottagande bolag kan säga nej och då går uppdraget vidare till nästa på listan. Varje bolag ska ses som en särskild enhet och projektet kan inte styra deras arbetstider.

Samordnarens funktion

I en översättningsverksamhet som erbjuder snabba leveranser och individanpassade produkter kan samordningen av beställningarna vara både den svagaste och starkaste länken. Med en stark samordning så matchas beställningarna snabbt med översättaren för att kunna leverera inom önskvärd tid 3-5 dagar. Samordnaren har förutom detta matchningsuppdrag också ansvar för uppföljning av leveranser.

Under projekttiden har även samordnaren fungerat som ett bollplank för översättarna vid olika frågetecken kring beställningarna. Att ha en tillgänglig samordnare med rätt utbildning och kompetens säkerställer att produkten är riktig, levereras inom utsatt tid och att inga beställningar faller mellan stolarna. Däremot ser vi att mer detaljerade riktlinjer för

beställningarna gör att samordnaren är bättre rustad för snabba beslut angående de beställningar som kommer in. Vid en eventuell permanentning av verksamheten bör samordningsfunktionen ingå och ses som en viktig faktor för kvalitetssäkring.

Webbplats

I projektet finns idag många översatta texter av offentlig karaktär som lagrats i en databas. För att öka tillgängligheten i projektet har dessa lagts up på projektets egen webbplats. Tanken är att man ska kunna söka bland texterna och ladda ner de översättningar man vill ta del av. Detta är ett sätt att återvinna texter. SDR har förutom sin egen webbplats ytterligare en webbplats, från projekt *Tillgänglighet Genom Teckenspråk*, med syfte att tillgängliggöra teckenspråkig information. Tillsammans utgör dessa webbplatser en ökad tillgänglighet av teckenspråkig information, vilket ger möjlighet till att öka medborgarens egen kunskap och inflytande i vardagen. Det skapar även en trygghet och ökad självkänsla hos den egna individen att söka egen kunskap för att kunna göra aktiva och medvetna val. Vilket också i sin tur är av samhällsekonomisk betydelse då resurser hos bland annat vårdgivare, arbetsgivare och bidragsmyndigheter påverkas. Webbplatsen har ett formulär för att förenkla åtkomsten till översättningstjänsten. En av pedagogerna i förstudien sammanfattar sina tankar om "text till teckenspråk" på följande sätt:

"Det skulle bidra till att eleverna får känna sig självständiga. Får de bara kunskap om hur man själv skickar in de texter man önskar få på teckenspråk, så tror jag de kommer att känna sig mer delaktiga - inte bara i skolan, utan överallt ute i samhället! Det är ju så mycket information överallt som dessa personer missar p.g.a. av sitt läshinder eller sina otillräckliga kunskaper för att kunna ta till sig svårare svenska texter (myndighetsbrev t.ex.)".

Kvalitetsarbete

När det gäller språklig tillgänglighet och användbarheten av den inspelade översättningen hänger mycket på kunskapen hos aktören och översättaren, som i de flesta fall är en och samma person. Dagens översättare saknar i de flesta fall akademisk utbildning i översättning.

Under projekttiden har vi använt oss av många olika översättare. Några har använts återkommande inom ett visst område, för att bygga en specialistkompetens. Vid frågor kring översättningen har en del vänt sig till samordnaren, om eget språkstöd saknats, för att diskutera teckenval mm. Samordnaren har varit behjälplig när det gäller andra frågor kring beställningen, vilket visar att samordnaren har en viktig uppgift utöver att bara fördela uppdrag.

En styrka för projektet är att översättarna i anlitade företag arbetat nära tillsammans för att gemensamt lyfta sin kompetens. Behovet av en kompetenshöjning bland översättare är generell och en utbildning är viktig för den professionella trovärdigheten. Detta även om dagens kvalitet på många sätt håller måttet och fyller sin funktion. Med ytterligare forskning och ett utvecklat kvalitetsmätningssystem kan man göra en mer relevant bedömning. Med

utbildning får yrket översättare/aktör med stor sannolikhet en annan status och trovärdighet.

När det gäller språklig tillgänglighet är det viktigt att aktören och översättaren har mottagaren i fokus. Mottagarens önskemål kan variera, exempel på detta är döva med invandrabakgrund som ännu inte tillägnat sig svenska språket och döva med intellektuella funktionshinder som ibland kan önska en form av ”lättläst” teckenspråk och/eller ett långsammare tempo.

Sårbarhet

Under åren har ett särskilt fokus ägnats åt sårbarhet i verksamheten, detta för att få ett underlag för att finslipa och skapa tydlighet och för att få en hållbar verksamhet på fast grund. Fyra områden har riktats särskild uppmärksamhet:

Översättningsbolag

Att de företag som projektet samarbetar med är självständiga och utför sina uppdrag som de sedan fakturerar projektet är både på gott och ont. Det som är bra är att kostnaderna är tydligt kopplade till uppdragen och att projektet inte debiteras för icke arbetad tid. En nackdel är att vi inte kan styra över bolagens semesterplaneringar eller möjlighet att ta på sig uppdrag, vilket kan skapa förseningar eller att vi måste tacka nej till uppdrag. Varje bolag har sina egna översättare/aktörer knutna till sig. Det finns både för- nackdelar med att ha flera bolag. En nackdel är att det ibland kan vara resurskrävande att lägga ut uppdrag under högsäsong. En fördel vi får genom att ha bolag som vi samarbetar med placerade runt om i landet är att vi kan skanna av tillgängliga översättare i varje region. Detta skapar en bredd i verksamheten och ett ökat underlag i en framtida utbildning av översättare/aktörer.

Om man hade bara ett bolag så kunde man satsa mer på en specialiserad och effektiv verksamhet. Det bolaget kan då i sin tur använda samarbetspartners att fylla ut med vid större anhopningar av uppdrag. De företag som idag arbetar med översättningar hanterar oftast också stora uppdrag och översättningar för webbplatser. Sådana uppdrag kan planeras med bättre framförhållning, också vad gäller t ex planering av semestrar, på ett annat sätt än när det gäller individanpassade korta översättningar med kort leveranstid.

Översättare/aktör

Att de flesta översättare/aktörer idag saknar relevant utbildning är ett bekymmer. Dessutom behövs ett kvalitetsmätninginstrument för att trygga både översättare/aktör, projektet och kunden. Vi har under året tagit kontakter för att etablera utbildning och en framtida auktorisation av översättare/aktör. En översättare/aktör kan aldrig vara anonym då den är visuellt tillgänglig på bildskärmen

Samordning

Med en svag samordning fungerar inte logistiken och tillgängligheten i projektet. Samordningen måste ha rätt kunskap om den service som projektet erbjuder. Tydligare riktlinjer för verksamheten måste arbetas fram för att underlätta samordningen och trygga verksamheten. Dessa riktlinjer kommer att förtydliga betalningsansvaret för de uppdrag som kommer in. En tanke är att pröva ansvars- och finansieringsprincipen när det gäller myndighetstexter och se om detta är applicerbart, delvis för att få en effektiv ekonomi och för att tydliggöra statens ansvar för tillgängliga myndighetstexter. Något som också måste lösas nästa år är bemanning i projektets bildtelefon, vilken har varit ojämn. Under år 3 har samordningsfunktionen förstärkts med en köpt utbildning, vilket bland annat har lett till en effektivare och säkrare hantering av uppdragen. Under år 4 skedde ett byte av samordnare.

Rättssäkerhet

Rättssäkerhet, copyright och ansvar vid översättningar som inte uppfyller kraven har varit viktiga frågor under projektiden. Översatta texters återanvändbarhet och sekretess har noggrant övervägts under projektet, bland annat med tanke på vilka texter som lämpar sig för webbplatsen. Kontakt har i vissa fall tagits med författare för att få samtycke till att lägga ut översatt text på webbplatsen.

Resultat

Antal utförda uppdrag

Område	År 2	År 3	År 4	Kommentarer
Utbildning, skola	145	57	20	Avböjt många uppdrag på grund av att de ej inrymts inom projektets ram för sidantal. Vissa uppdrag har hänvisats till andra myndigheter.
Sjukvård, omsorg, äldreomsorg	41	73	105	Varav 46 sidor engelska
Arbetsmarknad, fackligt	36	15	12	Hög återanvändning
Organisation	30	18	39	
Bank, försäkring	13	14		Långa inspelningstider, hög faktatäthet.
Konsumentinfo	3	49	3	
Myndighetsinfo	11	30	24	Långa inspelningstider, hög faktatäthet.
Privat och övrigt	5	16	8	Varav 5 sidor ej genomfört
Från teckenspråk till text		4	3	Vanligt önskemål från döva individer. Främst för att kunna göra egen framställan på teckenspråk.
Från ljudfil till text				Önskemål från flera, men avböjts då de ligger utanför projektet.
totalt	284	278	214	

Analys

Projektets resultat ska vägas mot projektets mål och budget.

Enligt projektbudget har det budgeterats för översättning av 250 sidor skriven text under år 2 och 3. År 3 fick en minskad budget vilket motsvarar 180 sidor under året om man räknar med att varje sida motsvarar 5 minuters inspelningstid. Vid ett par tillfällen har döva kommit in med hela böcker som de önskat översätta vilket vi sagt nej till då det inte ryms inom projektets ramar. Vi har däremot hänvisat dessa till SPSM. Vi har även fått önskemål om att göra översättningar till text via bildtelefon, vilket vi sagt nej till då inte heller detta ryms inom projektet. Projektets riktlinjer erbjuder varje beställare att utnyttja tjänsten 5 ggr per år. Önskemål utöver dessa fem gånger har vi konsekvent tackat nej till under detta år för att erbjuda nya beställare möjligheten att pröva tjänsten. Som ett direkt resultat av vårt kvalitetsarbete kan vi konstatera att översättningsverksamheten har blivit kostnadseffektivare och inspelningstid för varje sida har efter varje år minskat, vilket gör att fler sidor kan produceras för samma peng.

Förfrågningar har även inkommit på "prenumerationer" på översättningar, information som skickas ut till mottagaren varje vecka, i detta fall borde respektive myndighet som borde bekosta detta. Vi har erbjudit att göra snabböversättningar genom bildtelefon, men detta har inte resulterat i någon faktisk översättning, även om önskemål framkommit under tidigare år. Däremot har flera beställningar inkommit om översättningar från ljudfiler på talad svenska och videofiler på teckenspråk till tal eller text.

Antalet beställningar ökade mellan år 2 och 3, ett flertal nya beställare har tillkommit. År 4 öppnades TTT:s egen webbplats, vilket kan vara en anledning till att antalet beställningar minskat något. Det är ett ökat antal beställningar från personer med utländsk bakgrund som behöver internationell anpassning. Detta innebär i vissa fall långa inspelningstider då översättningen måste bearbetas efter mottagarens språkliga förmåga. I vissa fall är personerna språklösa när de kommer till Sverige och varje begrepp kräver en förklaring för att översättningen ska fylla sin funktion.

Under år tre fick vi tacka nej till alla nybeställningar efter november månad, som uppgick till ett 20-tal sidor, då vår budget har utnyttjats till fullösa när det gäller översättningar. Det blev då ett glapp i verksamheten och en viss osäkerhet skapades bland beställarna. Under år 4 fanns inga budgeterade medel för marknadsföring och information direkt till brukarna. Vilket betydde att det via mail kom frågor om verksamheten fortfarande var öppen. Med budgeterade medel för marknadsföring och information så hade osäkerheten minskat och tjänsten upplevts mer stabil. Däremot kan vi se att nu efter projektiden har tagit slut så fortsätter beställningarna att komma och vi möter en förtvivlan hos beställarna då vi tvingas säga nej då projektet nu är avslutat. De har ingenstans att vända sig nu med sina texter och det kommer att få konsekvenser.

När det gäller området sjukvård så finns ett stort behov, vilket antalet beställningar inom området också visar. Även sjukvården själva uttrycker ett önskemål om att kunna ge

information på teckenspråk, till exempel inför en operation, detta som en naturlig del i vårdprocessen. En del landsting erbjuder information på teckenspråk på sina webbplatser men av varierande kvalitet och åtkomst då inte alla följer de rekommendationer som projektet *Kvalitetssäkring av teckenspråksfilmer* arbetat fram. En lösning vore en webbplats med allmän sjukvårdsinformation, samt en videochat för direkta frågor av enklare karaktär. När det gäller riktad information från sjukvården och individuella instruktioner är TTT som verksamhet av oerhört viktig betydelse, då det handlar om patientsäkerhet.

Arbetet för en permanentning av verksamheten intensifierades med en uppvaktningsprocess som påbörjades den redan i mitten på år 3. Engagemanget hos kulturdepartementet har varierat över tid, kanske beror det på byte av handläggare hos kulturdepartementet. Det kan också ha ett samband med att dåvarande TPB, talboks- och punktskriftsbiblioteket genomgick en översyn och omorganisation samtidigt med vår uppvaktningsprocess. Översynen och omorganisationen hos myndigheten är nu klar och myndigheten har ändrat sitt namn till MTM, myndigheten för tillgängliga media. TTT har ännu en möjlig plats inom myndighetens försorg om regeringen beslutar detta. Det verkar ha funnits en osäkerhet kring om ärendet skall ligga hos social eller kulturdepartementet. Från projektets perspektiv ser vi helt klart att ärendet har sin plats hos kulturdepartementet. Verksamheten har en motsvarighet i inläsningstjänst och punktskriftstjänst som båda ligger inom kulturområdet och då bör givetvis Text till teckenspråk också ha sin givna plats inom kulturområdet.

År fyra drabbades projektet av oförutsedda händelser. Dels drabbades projektledaren av allvarlig sjukdom, vilket inte hade tagits med i riskanalysen. Projektet fick även byta samordnare i översättningsverksamheten och det tog tid att sätta in en ny person i arbetet. Samtidigt har den här erfarenheten varit väldigt viktig och styrker vikten av en bra dokumentation för att underlätta förändringar.

Avslutningsvis

Att TTT (*Text till Teckenspråk*), som projektet kallas bland användare av tjänsten, fyller en viktig funktion vittnar både direkta och indirekta användare om. Tjänsten har gjort påverkan på individers självkänsla, delaktighet och inflytande. TTT har under åren byggt upp och förvaltat ett förtroendekapital bland användarna. Vid en permanentning av verksamheten behövs det en marknadsföringskampanj för att åter komma i kontakt med detta förtroendekapital.

Ett exempel på ökad självkänsla och ökad möjlighet till inflytande är en översättning som gjorts av ett instuderingsmaterial inför en fortbildning. Individen kunde på detta sätt fullt ut delta i diskussionen och aktivt påverka sina egna ställningstaganden.

Att själv få beställa sin egen översättning av sin egen vårdplan för den som är inskriven i omsorgen, ger också ökad delaktighet och inflytande i vardagen, liksom att få beslut översatta och själv kunna göra ett medvetet val om man vill gå vidare i ett ärende eller inte. Gemene man som idag själv kan ta del av sina beslut funderar inte ens på denna

medborgerliga rättighet. För personer som behöver dessa översättningar är detta nytt och en del av en ny verklighet där man själv kan vara delaktig och ha inflytande i sitt eget liv. Detta projekt har även påverkat de som arbetat med översättningarna. Det har gett arbetstillfällen men även ny kunskap och medvetenhet. Detta projekt har bidragit till en grundläggande yrkesstolthet att bygga vidare på i framtiden, där samverkan som skett i och kring arvsfondsprojektet *Kvalitetssäkring av teckenspråksfilmer* haft stor betydelse

Till sist vill SDR rikta ett stort tack till Arvsfonden och alla som medverkat i och kring projektet *Text till teckenspråk*. Ni har gjort detta möjligt!

Sveriges Dövas Riksförbund

Ragnar Veer

Carina Hofman

Förbundsordförande

Projektledare

Bilagor

Ekonomisk redovisning

Länkregister

www.ttt.sdr.org

www.tgt.sdr.org

www.sdr.org

Referenser

Bästa språket, en samlad svenskt språkpolitisk proposition, 2005/06:2

Eriksson, Per & Söderlund, Helena (2000): *Döva och bibliotek, en kartläggning*. Örebro, Länsbiblioteket.

Fredäng, Päivi (2003): *Teckenspråkiga döva, identitetsförändringar i det svenska samhället*. Doktorsavhandling, Uppsala universitet.

Från patient till medborgare - en nationell handlingsplan för handikappolitiken, Prop. 1999/2000:79

Förenta Nationerna, FN: *Standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättningar delaktighet och jämlikhet, 1993*

Förenta Nationerna, FN: *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Ds 2008:23*

Förordning om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av handikappolitiken; SFS 2001:526

Göransson, Sara & Westholm, Göran, (1995): *Nästan allt om döva*. Örebro. SIH Läromedel.

Handlingsplan för ökad tillgänglighet till biblioteksservice för personer med funktionshinder(2005).

Handikapputredningens betänkande (SOU1991:97)

Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Ingo, Rune (1991): *Från Källspråk till målspråk, introduktion i översättningsvetenskap*. Lund, Studentlitteratur.

Napier, Jemina (2002): *Sign Language interpreting Linguistic coping strategies*. Coleford, England: Douglas McLean

Nilsson, Anna (1997) *Forskning om teckenspråkstolkning – en översikt*. Stockholm: Tolkoch översättarinstitutet.

Mål i mun - Förslag till handlingsprogram för svenska språket, SOU 2002:27

SDR:s handlingsprogram (1996). Sveriges dövas riksförbund

Talboken i framtiden (1998): Utredning om den svenska talboksmodellen. Stockholm, Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

Teckenspråk och teckenspråkiga, kunskaps- och forskningsöversikt (SOU 2006:29).

Teckenspråk och teckenspråkiga, översyn av teckenspråkets ställning (SOU 2006:54).

Likvärdig utbildning - riksrekryterande gymnasial utbildning för vissa ungdomar med funktionsnedsättning (SOU 2012:24)

Utbildningsdepartementet, regeringsbeslut, II:31 2007-12-13, U2007/7949/SAM/SV
Värna språken - förslag till språklag, SOU 2008:26

Warnicke, Camilla (2006): *Svårigheter vid Förmedlingstjänst för Bildtelefon*. C-uppsats i sociologi 2006 Örebro Universitet: Institutionen för Samhällsvetenskap.